

Tasavvufta Sevgi Kavramlarının Terkibi

Sevgi insan arşının anlaşılmaya geldiği zamandan beri en çok bahis açılan kavramlardan biridir. Çünkü evrenin yaşına denk değeri ve insan tab'ındaki eskimezliği ile aşkın bir yanı işaret ediyordur. Aşkın yani ışık'a dair olan yanları, aşka dahil olanları. Bu noktada artık sevgiyi hub kelimesini anlatarak nitelendirmenin sırası.

Hub kavramı Arapça bir deyim olan beyaz temiz dişler için kullanılan "hebbüb-lesnân" sözünden türemiştir diyenler vardır. Bu bağlamda saflığı, temizliği ve berraklığı, duru bir dostluğu ifade ettiği çıkarımlarına gidilmiştir. Başka bir deyişe göre suyun taşması anlamına gelen "hibâbü'l-mâ" deyiminden türemiştir. Sözelimi belki bahis açığımız aşkınlığı kastediyordur. Diğer bir söylem ise "habbe" kelimesinin çoğulu hab'dan türediğiyle ilgilidir. Hab ise tohum demektir yani durmasıyla dahi gizil bir önem arz eden ancak yeşertilmeye muhtaç kalbin kendisine dayandığı şeydir. Diğer varlıklarda bilfiil olarak gözlenen sevginin insanda bilkuve olarak işlenmesini ifade eder.

Hub iradenin özel bir tarzıdır ve bulunmayan bir şeye yönelebilir. Seven bu ilişmeyle sevilenin özelliğine intikal eder. Hubbun hasil olmasına, işteşlik taşınmasına muhabbet demek mümkündür. Muhabbet seven ve sevilen arasındaki bağıdır. Kuran insanın Tanrı'yı özel bir anlamda sevebileceğini ve bu sevginin nedeninin sadece uluhiyet mertebesi olduğunu belirtir. Çokça mutasavvıfımız kendi mertebelerince muhabbeti tanımlamışlardır. Cüneyd Bağdadi; "Muhabbet sevenin kendi sıfatlarıyla sevgilisinin sıfatlarını değiştirmesidir" derken, Şiblî; "Muhabbet sevgiliyi kıskanmaktır" demektedir. Ebu Yakup Susî; "Muhabbet, Hakk'ın huzurunda kendi menfaatlerini ve ihtiyaçlarını unutmandır" ifadesini kullanırken Hallac-ı Mansur; "Muhabbet kendi vasıflarını terk edip sevgilinin huzurunda öylece bulunmandır" ifadesini tercih eder. Kuşeyrî; "Muhabbet sevenle sevgilisi arasındaki uyumdur. Seven sevgilisine uyar" demiştir. Bizler için ilk bakışta işteşliği taşıyan iki tarafın var olduğunu zannetmek mümkün iken Seriy-i Sekatî ise "Yekdiğerini seven iki kişiden her biri öbürüne: Ey ben! (Ey sen ki bensin) demedikçe aralarındaki muhabbet sağlıklı olmaz" demiştir. Sevgi bütün hal ve makamlara sirayet eder. Çünkü esasta sevgi vardır. Yani muhib ve mahub tektir. Aşık ve maşuk tektir. Âlem muhabbetten ibaret, bizzat aşk kesilmiştir. O seven herkese her şeyde görünür. Bütün âlem seven ve sevilenden ibarettir.

"O onları sever, onlar da O'nu sever." (Maide- 54). Burada sevgi üçüncü şahıs zamiri ve geniş zaman ile çekimlenmiştir. Yani sevenin ve sevilenin belirsizliği ve sürekliliği söz konusudur. Nitekim Allah, " İman edenler ise en çok Allah'ı severler." (Bakar- 165) ayeti ile bu sevmenin dünya sevgisinden ayrı bir sevme olduğunu söylemiştir. Yalnız zata, yalnız kendisine yönelen bir sevgi olması gerekliliğini belirtmiştir. Sevginin en çok atfedilmesi gereken, muhabbetle bağlanması gereken yine Allah'tır. Sevginin aşırılığına gelecek olursak, bunu karşılayan kavramlar da Kuran'da bulunmaktadır. "İşk, ifrat-ı muhabbetir. Yani iki ruhun birbirine ziyade iltifatıdır. Aşk hakikatte rakîka-i kalbiyyedir ki taltif-i anasır ve tabay'a baidir" demekle arifler, ışık ve aşkın kalbi bir hub fazlalığı, sevmenin çokluğu ve muhabbetin Rab' le aralarındaki karşılıklığını ifade ederler. Bu fazla sevgi, hüsn-i sıfatın müşahadesidir. Kişinin gönlüyle Allah'ın güzelliğine şahit olmasıdır.

Sürekliliğe gelince vudd, sevginin (hubb) veya arzunun veya aşkın herhangi bir özelliğinin devamlılığını ifade eder. Sevgi türlerinden (şevk, gram, heyam, beka, hüzün,

inkisar başkaca sevgi türleridir.) Birine sahip olan kişi, durumunu değiştirmediğinde, sevgisinin hükmünü gidermediğinde, bu tür sevgi vudd diye isimlendirilir. "Rahman onlar için bir vudd kılacaktır." (Meryem- 96) Yani onlar adına Allah katında sevgide sebat ve direnç yaratacaktır. Vudd ilahi bir makamdır ki Hak, kendini onunla anmış ve Vedûd diye nitelendirmiştir. Vedûd ân içinde duraksamaksızın seven demektir.

Dolayısıyla sevmek Rabbin sıfatıdır, âlemin varlık sebebi, insanın özünde konumlanan en gerçek damardır ve vücut mülkünde o muamma et parçası kalbin sözü geçmektedir. Gönül şahı insanı Allah'a yöneltecek kıbledir. İnsan kendi hubbunun farkına varmakla, Allah'ı tanıyıp marifetullah yoluna girerek Hakk'ın muhabbetine taraf olmakla keşfine varır âlemin. Bu sevmede aşırılığa gidip Tanrı'yı sevmenin ışığıyla içini aydınlatarak ışkın muhatabı olarak aşka aşına varlığıyla konumlanır. Çünkü dünya ve insan sürekli değildir. Sonsuzluk yalnız sevmeye, vudd' a Vedûd 'a mahsustur. İnsan ancak sevmekle lezzetine varabilir yaşamın. İnsan sonsuzluğu ancak içinin derinliği anlayarak algılayabilir.

Canlar içinde cânân
Ma'den-i ilm u irfân
Sırr-ı âlemi insan
Muhabbetindir Rahman